

KUNSZT GYÖRGY MINT AZ ÉPÍTÉSÜGYI MINISZTERIUM KUTATÁSI OSZTÁLYÁNAK VEZETŐJE ÉS AZ ÉPÍTÉSTUDOMÁNYI INTÉZET IGAZGATÓJA

VISY ZOLTÁN*

Kunszt György mint az ÉM Kutatási Osztályának vezetője (1961–1967), az irányításával működő ÉM Kutatási Koordinációs Iroda (KKI), (1961–1965) közreműködésével fejtette ki tudomány-szervezési és irányítási tevékenységét. A tárca több kutatóhelyén végzett, sokirányú tevékenység hatékonyságának javítására megszervezte az évenkénti tudományos ülészeket, beindította és maga is művelte a kutatás-módszertani kutatásokat, és megkezdte a célprogramok szervezését.

Mint az ÉTI tudományos igazgatóhelyettese (1968–1980), majd igazgatója (1985-ig) továbbvezette a módszertani kutatásokat, kiszélesítette az Intézet hazai és nemzetközi tudományos kapcsolatát, és új, nagy jelentőségű, eddig kevésbé művelt kutatási irányokat jelölt meg (pl. az építési-építés-tudományi fejlődésanalitikát és a környezetgazdálkodás mérnöki vonatkozásait).

Kulcsszavak: koordinálás, kutatás kutatása, számítógéppel segített kutatás

Kunszt György gazdag életpályájának jelentős időszaka volt az ÉM Kutatási Osztályának vezetése és az ÉTI tudományos irányítása.

Magam mindkét minőségemben közvetlen munkatársa voltam. Előbb, mint a javaslatára dr. Szabó János által létrehívott ÉM Kutatási Koordinációs Iroda (KKI) vezetője, majd mint az ÉTI tudományos tagozatvezetője, és a „Könnyűszerkezetes Célprogram” titkára.

Kunszt Györgyöt közös erőfeszítéseink, ennek nyomán megélt sikereink és kudarcaink felidézésével köszöntöm 80. születésnapján. Nem bocsátkozhatok részletekbe. Ezért elnézését kérem, és számos munkatársunkét is. Nélkülük annyira sem juthattunk volna, amennyi végül megadatott.

* főiskolai tanár, okleveles építészmérnök

KUTATÁSSZERVEZÉSI ÉS -MÓDSZERTANI IGÉNYEK

Joggal kérdezhetik, hogy mi indította az Építéstudományi Intézet és az Építőanyagipari Központi Kutatóintézet tudományos osztályvezetőit arra, hogy kiszakadva megszokott környezetükből – mint sokan vélték –, hivatalnokká váljanak, és kutatómunkájuk továbbvitele mellett, figyelmüket a kutatómódszertan és -szervezés felé fordítsák, és ennek művelésére kicsiny, de igen jól képzett munkatársi kört toborozzanak?

Válaszolhatnánk, hogy éppen kutatói elkötelezettségük, de vizsgáljuk meg ezt a kérdést közelebbről.

Az ÉM Kutatási Osztálya létrehívásakor (1961) három főhivatású és négy mellékfőhivatású kutatóhelyet felügyelt a tárca. Ezekhez 1963-ban két további mellékfőhivatású járult. Ahány kutatóhely, annyi minisztériumi felügyeleti egység. Az egész csak miniszteri szinten lehetett volna – elvben – összefogni.

Jellemző, hogy a létszám ekkor már meghaladta pl. az Egyesült Királyság építési kutatói létszámát. A témákról nem volt használható áttekintés, a témaválasztás és a hasznosítás esetlegessége, a viszonylag tetemes ráfordítás ellenére alacsony határfokhoz vezetett. Az elburjánzott szervezet e tekintetben alatta maradt az ÉTI hőskora (1947 – kb. 1950) – sok esetben külföldön is elismert – eredményességének.

Hazai és nemzetközi szinten is felmerültek ugyanakkor a kutatás hatékonyságának javítására irányuló törekvések.

Itthon a Tudományos és Felsőoktatási Tanács irányításával megkezdődött az Országos Távlati Tudományos Kutatási Terv kidolgozása. Ebben három főfeladat – a 26. építőipari, a 27. építőanyag-ipari és a 60. városépítési – került az Építésügyi Miniszter felügyelete alá. Magam, még az ÉaKKI osztályvezetőjeként a 27. sz. Előkészítő Bizottság munkájában vettem részt. A terveket téma mélységig kellett összeállítani. Ezen kívül nem vált az ügy javára, hogy az előkészítés és jóváhagyás minden szintjén ugyanazokkal az arcokkal találkoztam. Saját javaslatainkat bíráltuk, és terjesztettük elő, az elfogadás biztos tudatában.

Nemzetközi vonatkozásban ez időben a KGST Építésügyi Állandó Bizottsága tett kezdeményező lépéseket a tagországokban folyó kutatások összehangolására. Ebben az ÉM-nek kiemelt szerep jutott, ugyanis mind a munkát megindító, mind az ezt követő szakértői munkaértekezletet Magyarországon rendezték. Időben e kettő között változott a házigazda szerepét betöltő ÉM miniszterhelyettes személye. Ez a feladat az OTTKT előkészítésénél vázolt témaválasztási nehézségeken kívül számos módszertani problémát és nemzetközi irányítási, ezen belül összehangolási kérdést is felvetett. Mindezekhez járult a KGST általános gyakorlata, amely csak egyhangú határozatokat tett lehetővé.

A röviden áttekintett minisztériumi, ágazati és országos, valamint KGST keretű építésügyi kutatási helyzet és elvárások indították a II. KGST Kutatási Értekezlet időpontjában már hivatalban volt dr. Szabó János miniszterhelyettest az ÉM Kutatási Osztály, és ennek irányításával az ÉM Kutatási Koordinációs Iroda létrehívására. Az előbbi de jure és de facto, az utóbbi csak de facto sikerült, ugyanis már az induláskor érvényesült a hatás-ellenhatás jól ismert törvénye.

ÉM KUTATÁSI KOORDINÁCIÓS IRODA

A KKI létrehívásának célja kettős volt:

- A tárca irányításával folyó – az előbbieken vázolt szerteágazó, és jórészt áttekinthetetlen – kutatások hazai és nemzetközi összehangolása; valamint
- az ehhez szükséges módszertani kutatási eredmények nemzetközi feltárása, adaptálása és a „hiányterületek” saját kutatása.

Közös megegyezéssel az alábbi feltételekkel vállaltuk az Iroda megszervezését és vezetését:

- közvetlen, egyszemélyi irányítóm Kunszt György;
- munkatársaim kiválasztásában – vele egyeztetve – szabad kezet kapok;
- az Iroda létszáma a kisegítő munkatársakkal együtt sem haladja meg a 10 főt;
- megfelelő pénzügyi keretet biztosít a tárca külső szakértők esetenkénti bevonására;
- munkatársaim és magam tovább folytatjuk szakmai tudományos tevékenységünket; végül
- ennek feltételei, tudományos besorolásunk és előmenetelünk továbbra is biztosított.

A vezető munkatársak feladata volt az építőipari, építőanyag-ipari, városépítési, építésgazdasági és -szervezési kutatások összehangolása, valamint a módszertani saját kutatások irányítása és művelése. Az ő munkájukat segítette a kis létszámú KGST csoport és egy főállású titkárnő.

Az együttes szakmai színvonalára jellemző, hogy körükből részben akkor, részben a KKI megszűnte után két akadémiai doktor, három kandidátus és két külföldi vendégprofesszor került ki, és valamennyien töretlenül folytatták tovább tudományos kutatómunkájukat.

A kutatások összehangolásának lényeges fórumai voltak az ÉM által, a KKI közreműködésével szervezett Tudományos Ülészakok. Ezek fejlődése jól nyomon követhető az 1960. évi I.-től, az 1966. évi VI.-ig. Kezdetben témahalmazok és eredmények ismertetése, majd ezek csoportosítása és súlyozása, később az össze-

hangolás igénye, végül a fontossági szintenként szükséges elválasztás felismerése, és ennek eredményeként a kutatási-fejlesztési célprogramok kerültek előtérbe és megvitatásra.

Az ülészakok előkészítését és a módszertani kutató-fejlesztő munkát szoros egységben, az egymásrahatás érvényre juttatásával, általában team-munkában végeztük. Ebben Kunszt György nemcsak az igények felvetését, az Iroda irányítását vállalta, hanem a szervezésben és a kutatásban éppen úgy részt vett, mint belső és külső munkatársaink.

Eredményeink hamarosan túlmutattak az ÉM keretein, és mind az országos kutatásirányítás továbbfejlesztésében, mind a KGST kutatások összehangolásában éreztették hatásukat. Ezt segítette elő a KKI Tudományos Közleményeinek sorozata, valamint a Mérnöki Továbbképző Intézet nagy érdeklődést kiváltó kutatómódszertani és -szervezési előadásorozata (1964) és ennek kiadványa (1965).

CÉLPROGRAMOK

A KKI 1965. évi megszűnése – melyet jó ideig késleltetett hivatalos megalapításának hiánya –, majd ezt követően Kunszt György 1967. évi visszahelyezése az ÉTI-be körülbelül akkor következett be, amikor közös munkánk eredménye hasznosulni kezdett.

A hazai eredmények a célprogramok útján megvalósuló, hatékonyabb kutatásirányításban és összehangolásban; a nemzetközi eredmények pedig az építésügyi kutatás elszigeteltségének fokozatos feloldódásában jelentkeztek. Mindezekben Kunszt Györgynek meghatározó szerepe volt.

A dolog érdekessége, hogy említett eredményeink váltották ki munkánkkal szemben a legerősebb ellenhatást és vezettek átmeneti bukásunkhoz. Részletek említése nélkül is belátható, hogy senki nem kedveli, ha koordinálják, lévén ez – a modern szervezés- és vezetélmélet szerint – a vezetői funkciók egyike. Minden kutatóhelynek éppen elege volt a közvetlen felügyeletét ellátó ÉM felügyeleti szervekből, és kevesen ismerték a „matrix organizáció” lényegét és előnyeit. Külföldi tájékozódásunkat, kapcsolatainkat, különösen a nyugatiakat, azon belül is Kunszt Györgynek a Nemzetközi Építéskutató Tanács (CIB) keretében végzett tevékenységét a „fellazítástól” félő pártszervek nézték gyanakodva.

A célprogramok gyakorlata – mindezek ellenére – tovább érvényesülhetett, és magam is e vonalon dolgozhattam az ÉTI keretében a „Könnyűszerkezetes Program” megvalósításán. Ennek előkészítése, majd végrehajtása során mindvégig élveztem Kunszt György bizalmát és baráti segítségét. E program – javaslatunkra – országos kiemelésre került az OMF finaszírozásával. E fázisban meghatározó

szerepet vállaltak az ÉVM részéről Bretz Gyula és az OMFB részéről Sárközy György, Funk János, valamint Wolf Johanna.

Egyébként e programmal is úgy jártunk, mint kutatásszervezési erőfeszítéseink legtöbbjével. Mire beértek az eredmények, gyakorlatilag összeomlott a gazdaság, és nem volt valós igény magas termelékenységű, gyors építést lehetővé tevő technikákra. Manapság általában külföldről hozzák be azt, amit akkor már itthon megvalósítottunk.

AZ ÉTI TUDOMÁNYOS VEZETŐJE

Kunszt György visszakerülve az Intézetbe előbb tudományos igazgatóhelyettesként, majd igazgatóként vitte tovább azt a tudományszervező és -irányító munkát, amit korábban végzett. Lehetőségei ekkor részben szűkültek, részben tágultak.

Az ágazati irányítás szélesebb, de több ellenállást provokáló terepnumát az ÉTI jobban kézben tartható, több együttműködő partnert és vezetőt maga mellé állító környezete váltotta fel.

Magam ez időben az Épületszerkezeti Tagozat vezetője voltam. Ilyen minőségben szerzett tapasztalataim alapján, csupán vázlatosan sorolom fel legfontosabb akcióit.

- Megszervezte egy-egy jelentős, komplex témacsoport megvitatását, kutatói értekezleteken.
- Felismerte és erősítette az informatika és jövőkutatás jelentőségét és megteremtette ennek intézeti kereteit.
- Létrehozta a számítástechnikai csoportot és bekapcsolta az Intézet napi munkájába.
- Az ÉTI eredményeinek rendszeres összefoglalása és kiadása érdekében 1975-től folyamatosan megjelentette az Évkönyvet, és annak idegen nyelvű összefoglalását.
- Ezzel és személyes részvételével a hazai (MTA, ÉTE stb.) és nemzetközi (CIB, ENSZ-szervezetek stb.) tudományos közéletben felbecsülhetetlen érdemeket szerzett az Építéstudományi Intézet és a magyar építési kutatás hírnevének öregbítésében.

Termékeny és még sokat ígérő fázisban kényszerült megválni az Intézet vezetésétől, de – hozzám hasonlóan – neki is megadatott, hogy egyik nagy jelentőségű javaslatára, az Országos Környezetgazdasági Célprogram mérnöki alprogramja vezetőjeként tovább dolgozhatott az ÉTI-ben, tudományos tanácsadóként.

EPILOGUS

Mára már eltűntek korábbi közös erőfeszítéseink színterei: a KKI, az ÉM, majd ÉVM, végül az ÉTI is, ahonnan mindketten nyugdíjba, de nem nyugalomba vonultunk. Sok munkatársunk is eltávozott körünkéből. Ennek ellenére meggyőződésem, hogy nem dolgoztunk hiába, és mindketten nyugodtan mondhatjuk Berzsenyivel, hogy „Ha ezt újra elkezdhetném; – Ismét a múltat követném.” (*Életfilozófia*)

A REFERÁTUM TÁRGYKÖRÉHEZ KAPCSOLÓDÓ IRODALOM

Dr. Kunszt György

- Az építésügyi kutatószervezet munkájának fejlesztéséről. *Építésügyi Szemle* 1963/3. 65–70.
 Az építésügyi kutatók IV. Tudományos Ülésszakának mérlege. *Építésügyi Szemle* 1964/2. 38–45.
 Az Építésügyi Minisztérium kiemelt kutatási-fejlesztési célprogramjai. *Építésügyi Szemle* 1966/9. 261–269.
Az építésügyi kutatások nemzetközi helyzetképe. A CIB Kutatási Programcseréje keretében készült témalapok statisztikai vizsgálata. Az Építés Nemzetközi Tanácsának (CIB) Magyar Tagozata. Az ÉTI kiadása, Budapest, 1967.
 Tudományszervezési és tudománypolitikai problémák logokibernetikai megközelítése. *Magyar Tudomány* 1975/8–9. 504–515.
 Építési tudományszervezés és tudományelmélet. *Építési Kutatás Fejlesztés* 1977/3–4. 133–136.
 Az építési kutatások nemzetközi főiránya a 21. század elején, és a magyar kutatás kapcsolódása. *Magyar Építőipar* 2002/1–2. 2–8.

Az ÉM Kutatási Koordinációs Irodájának Tudományos Közleményei

1. Dr. Reichard Ernő: *Bibliográfiai adalékok a kutatások gazdaságosságához.* Budapest, 1965. 1–84.
2. Dr. Kecő István: *Kutatások eredményességének értékelése.* Budapest, 1965. 1–121.
3. Vidor Ferenc: *Szociológiai vizsgálat az Építésügyi Minisztérium kutatóapparátusában.* A bevezetőt írta: Dr. Hegedűs András. Közreműködők: Hegedűs B. András, Kiss Sándor, Szabó Máténé, Székely Ádámné. Budapest, 1965. 1–67.
4. Dr. Tobiás Loránd: *Műszaki fejlesztés és a tudományos kutatások néhány szervezési kérdése.* A bevezetőt írta: Dr. Szabó László. Budapest, 1966. 1–102.
5. Dr. Kecő István: *Kutatások témaválasztása.* Budapest, 1966. 1–168.

Továbbképző tanfolyami kiadványok

4390. *A tudományos kutatások szervezése és módszerei.* Szerzői kollektíva, szerkesztő: Dr. Szabó László. A Mérnöki Továbbképző Intézet kiadása. Budapest, 1965. 1–417.

4789. *Kutatások hasznossága és hasznosítása.* Szerző: Dr. Kecő István. Budapesti Műszaki Egyetem Továbbképző Intézete kiadása. Budapest, 1971. 1–115.

Visy Zoltán

A KGST tagországok építésügyi kutatási értekezlete. *Építésügyi Szemle* 1961/8. 249.

Az építésügyi kutatás koordinálása a KGST tagországokban. *Építésügyi Szemle* 1962/6. 182–183.

A KGST Építésügyi Állandó Bizottság keretében összehangolt tudományos kutatás eredményei és soron következő feladatai. *Építésügyi Szemle* 1963/9. 271–275.

Az építésügyi kutatószervezet munkájának összehangolása. *Építésügyi Szemle* 1963/11–12. 345–351.

A könnyűszerkezetes építésmód elterjesztésének feladatai. Társszerző: Bretz Gyula. *Építésügyi Szemle* 1969/4. 124–128.

Die Einführung der Leichtbaumethoden in der VR Ungarn. *Wissenschaftliche Zeitschrift der TU Dresden* Jg. 21. 1972. Heft 5. 853–854.

A könnyűszerkezetes kutatás eredményei és feladatai. *Építéstechnika* 1972/5–6. 98–102.

CIB-S56 Könnyűszerkezetes Szimpózium, Budapest, 1971. *Építési Kutatás Fejlesztés* 1972/4–6. 46–49.

GYÖRGY KUNSZT AS HEAD OF THE RESEARCH DEPARTMENT IN THE HUNGARIAN MINISTRY FOR BUILDING AND AS DIRECTOR OF THE HUNGARIAN INSTITUTE FOR BUILDING SCIENCE

Summary

György Kunszt as leader of the Research Department of ÉM (1961–1967) realized his research management activity assisted by the ÉM Bureau for Research Coordination (KKI) (1961–1965) established and directed by him. In order to improve efficiency of the network of governmental research institutes on the building field he organized large-scale scientific research congresses year-by-year, started and carried out himself research in the field of research methodology and launched the organization of target-oriented large-scale R&D programmes.

As research director (1968–1980) and as general director (up to 1985) of ÉTI he exert himself and continued to lead research in research methodology, extended the scientific research contacts of the Institute with foreign and other Hungarian research bodies and initiated new, highly important research trends poorly cultivated earlier (e.g. analysis of progress in the building field and in building research, engineering and architectural aspects of ecological economy of protecting and developing the natural and the built environment, etc.).

Keywords: coordination, research on research, computer aided research, publication